

KÄSITÖÖ JA KODUNDUS

4. KLASS

Õppeprotsessi kirjeldus

Käsitöö ja kodundus on õppeaine, mis annab võimaluse teoreetiliste teadmiste lõimumiseks igapäevases elus vajalike praktiliste oskustega. Käsitöö seos tarbekunstiga loob eeldused loominguliseks eneseteostuseks. Arutletakse kunsti, käsitöö ja moe seoste ning käsitöö ja kergetööstuse tähtsuse üle ajaloos ja tänapäevases maailmas. Tutvutakse erinevate materjalide ning nende omadustega, proovitakse mitmesuguseid tehnikaid nende kasutamisel. Õpitakse nägema ja leidma huvitavaid ja uudseid lahendusi esemete ning toodete disainimisel. Oluline osa on rahvuslike kultuuritraditsioonide säilitamisel ja arendamisel nii käsitöös kui kodunduses. Õpitakse märkama erinevate maade käsitöö- ja toidutraditsioone ning nende seost ajaloo, kliima, usu ning kultuuritavadega. Loomingulistel ja praktilistel tegevustel on ka lõõgastav funktsioon nii õppetöös kui tulevases elus.

Seega käsitöö ja kodundus õppeainena kujundab õpilases praktilist mõtlemist, loovust, käelise tegevuse arengut ja eneseanalüüsi võimet ning arendab tehnoloogiaalast kirjaoskust.. Õppeaine lõimib teadmisi, mis on omandatud teistes õppeainetes.

1. Õppetegevused

Käsitöö ja kodunduse ainekava on paindlik - õpitulemuste saavutamiseks on õpetajal võimalus konkreetsete tööesemete ja ülesannete valikul arvestada nii õpilaste soovide, õppekeskkonna tingimuste ja võimalustega, paikkondlike rahvuslike traditsioonidega, kui ka uute tehnoloogiate ja moesuundumustega. Teemade käsitlemisel ei ole kindlat järjekorda, töö planeerimisel saab õppesisu osasid mitut moodi omavahel põimida. Õppeainesiseseid läbivaid teemasid, mis ainekavas on toodud ettepoole (kavandamine, töö käik, rahvakunst, materjalid) seotakse erinevate tööliikide ja praktiliste töödega. Käsitöö teemad võivad vahelduda kodunduse teemadega. Õpilaste liigse koormuse vältimiseks ja rahuliku töötempo tagamiseks on soovitatav kooliastme ainekavas olevad tööliigid jaotada klasside vahel nii, et igale õppeaastale jääks 2 põhilist tööliiki, milles tehakse suurem praktiline töö. Samuti võib kavandada loomingulisi ülesandeid, kus kasutatakse koos mitut tööliiki. Selline õppetöö planeerimine jätab rohkem aega arutlemiseks disainiküsimuste üle, oma valikute tegemiseks ja põhjendamiseks, iseseisvate tööoskuste arendamiseks ja oma tööprotsessi analüüsimiseks. Projektõppe raames saavad õpilased igal õppeaastal õppegrupist sõltumatult valida kahe üheaegselt toimuva valikteema või ainealase projekti vahel. Valikteemad ja projektid võivad olla nii tehnoloogiaõpetuse-, käsitöö- kui ka kodundusealased. Samuti võib neid lõimida omavahel, teiste õppeainete või ka kooli üritustega. Valikteema või projekti sisu valitakse silmas pidades kas uudseid või traditsioonilisi tehnoloogiaid, samuti kohalikke traditsioone, kooli võimalusi või soovi mõnda ainelõiku süvitsi käsitleda. Igal aastal moodustab see osa ainekavast iseseisva terviku, mille puhul ei eeldata õpilaste eelnevaid teemaga seonduvaid oskusi ega teadmisi.

Õppesisu, õpitulemused ja lõiming

Töö organiseerimine ja hügieen (3 tundi)

Isikliku hügieeni nõuded köögis töötamisel. Ohutus. Nõude pesemine käsitsi ja masinaga, köögi korrashoid. Jäätmete sorteerimine.

Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine, hooliv ja arvestav käitumine.

Toidu valmistamine

Retsept. Mõõtühikud.

Tegevused:

Rühmade moodustamine. Ühine vestlus üksteisega arvestamise tähtsusest, et ennetada mõne õpilase tõrjutust rühmatöös.

Töötamine rühmas, tööülesannete jaotamine. Tutvumine õppeköögiga. Retsept ja mõõtühikud, lühendid retseptides.

Praktiline ülesanne rühmale: mõõtmine ja kaalumine, mõõtühikute teisendamine.

Prügi sorteerimine ja nõude pesemise kord kooli õppeköögis, selle võrdlemine koduste võimalustega.

Praktiline töö:

Liitsa retsepti järgi ühistööna toidu valmistamine, mille käigus toiduaineid nii mõõdetakse kui kaalutakse. Tähelepanu pööratakse hügieenireeglitele ning köögi korrastamisele ning jäätmete sorteerimisele.

Ideede joonistamine paberil, selle esitlemine ja valmistamine.

Õpilane:

- 1) teadvustab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötamisel;
- 2) järgib töötamisel ohutusnõudeid, hoiab korras oma töökoha;
- 3) tunneb jäätmete hoolimatust käitlemisest tulenevaid ohte keskkonnale ning enda võimalusi jäätmete keskkonna-sõbralikule käitlemisele kaasaaitamiseks;
- 4) kasutab mõõdu-nõusid ja kaalu;
- 5) valmistab lihtsamaid tervislikke toite.

Lõiming:

Loodusõpetus - Kodukoha looduskeskkonna muutumine inimtegevuse tulemusena.

Jäätmekäitlus. Säästev tarbimine.

Inimeseõpetus (I kooliaste) – Meeskonnatöö. Tööjaotus. Sallivus. Üksteise eest hoolitsemine ja teiste abistamine.

Matemaatika - Harilik ja kümnendmurd.

Matemaatika (I kooliaste) - Massiühikud gramm, kilogramm, tonn. Kasutab mõõtmisel sobivaid mõõtühikuid, kirjeldab mõõtühikute suurust temale tuttavate suuruste kaudu;

Eesti keel – üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri.

Lauakombed (3 tundi)

Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad loomingulised võimalused. Lauapesu, - nõud ja – kaunistused. Sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks.

Tegevused:

Arutelu teemal: Miks on vaja lauakombeid? Ülesanne: paiguta vastavalt menüüle lauale nõud (kasuta võib näiteks õpiku abi) Salvrätikute voltimine skeemi järgi.

Praktiline töö: Küpsisetordi valmistamine, tee keetmine, laua katmine, korrektne lauas käitumine.

Õpilane:

- 1) katab vastavalt toidukorrale laua, valides ja paigutades sobiva lauapesu, -nõud, ja – kaunistused;
- 2) peab kinni üldtuntud lauakommetest.

Lõiming:

Inimeseõpetus (I kooliaste) - Käitumisreeglid. Minu käitumise mõju ja tagajärjed.

Kunstiõpetus - Vormi ja funktsiooni seos, innovatiivsus. Jätkusuutliku tarbimise põhimõtted, kunsti ja disaini kaudu elukeskkonna parandamine.

Toiduainete külmtöötlemine (2 tundi)

Töövahendid köögis. Ohutus. Toiduainete eeltöötlemine ja külmtöötlemine. Toiduainete lühiajaline säilitamine. Võileivad.

Tegevused:

Tutvumine töövahenditega õppeköögis. Tutvumine tükeldusviisidega, aedviljade eeltöötlusega. Viilud, kuubikud, rattad, ribad, kangid, sektorid.

Praktiline töö: erinevad võileivad, kokteili valmistamine. (retseptid on valitud nii, et nende käigus tuleb kasutada erinevaid töövahendeid ja ka aedvilju eeltöödelda).

Oma tööle hinnangu andmine.

Õpilane:

- 1) valib töövahendid vastavalt töö eesmärgile ning kasutab neid ohutusnõudeid arvestades.
- 2) hindab grupi töötulemust.
- 3) teab väljendite “kõlblik kuni..” ja “parim enne...” tähendust

Lõiming:

Matemaatika (I kooliaste) -geomeetrised kujundid igapäevaelus.

Käsitöö

Töö planeerimine, vajalikud õppevahendid, ohutusnõuded käsitööklassis töötamisel

Tegevused:

Tutvumine käsitööklassi töökohtade ja kodukorraga. Ohutus ja tagajärjed selle eiramisel.

Mõttekaardi koostamine ja arutelu teemal “Miks on vaja töökoht korras hoida?”

Õpilane:

- 1) järgib töötamisel ohutusnõudeid, hoiab korras töökoha.

Tikkimine (3 tundi)

Töövahendid ja sobivad materjalid. Üherealised pisted.

Tööp käik: töötamine suulise juhendamise järgi. Töötamine tööjuhendi järgi olulise väärtuse üle.

Tegevused:

Tutvumine tikkimiseks sobivate materjalide ja töövahenditega. Tikkimisniidi kinnitamine töö alustamisel ja lõpetamisel. Pistete õppimine juturiidele suulise juhendamise ja õpiku või töölehe abil. Üherealised pisted: eelpiste, tikkpiste ja varspiste.

Õpilane:

- 1) hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust;
- 2) töötab iseseisvalt lihtsama tööjuhendi järgi.

Lõiming:

Eesti keel – kaasõpilaste ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine. Tööjuhendi lugemine. Joonis jm visualiseerivad vahendid. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine.

Tikkimise kavandamine (1 tund)

Idee ja kavandi tähtsus eseme valmistamisel

Tegevused:

Kavandada 10 x 10 cm suurune lihtne tikand teemal “imeline lill”, mille tikkimisel saaks kasutada õpitud üherealisi pisteid. Materjalide valimine tikkimiseks.

Õpilane:

- 1) kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitööesemeid.

Lõiming

Kunstiõpetus - Erinevate objektide kujutamine vaatluse ja mälu järgi. Kavandamine kui protsess ideede arendamiseks

Tikkimine (4 tundi)

Mustri kandmine riidele. Töö teostamine. Töö viimistlemine.

Tegevused:

Vajadusel kavandi lihtsustamine, mustri kandmine riidele. Värvide valik ja tikkimine. Tikitud töö vormistamine õnnitluskaardina, kasutades sobivat värvilist kartongi

Õpilane:

- 1) kasutab tekstiileseme kaunistamisel üherealisi pisteid.

Lõiming:

Matemaatika – mõisted horisontaalne, vertikaalne.

Heegeldamine (2 tundi)

Töövahendid ja sobivad materjalid. Ahelsilmuste heegeldamine.

Tegevused:

Heegelnõela ja lõnga sobivuse kontrollimine. Algsilmuse ja ahelsilmuste moodustamine.

Ühe ja kahevärvilise keti heegeldamine.

Arvutusülesanne: kui palju kulub materjali kindla pikkusega keti heegeldamiseks.

Arutelu rühmas: kahevärvilisele ketile otstarbe leidmine.

Õpilane:

- 1) Heegeldab põhisilmuseid

Lõiming:

Matemaatika – mõõtmine ja arvutamine.

Hegeldamine (6 tundi)

Kinnissilmuste heegeldamine.

Kavandamine.

Värvusõpetuse põhitõdede arvestamine esemete disainimisel.

Tegevused:

Tutvumine heegeldatud esemetega. Kinnissilmuste heegeldamine. (Õpime kasutama tööjuhendit) Väikese heegeldatud eseme kavandamine (mobiilikotike, nõelapadi) Värvide valik- soojad ja külmad toonid. Töö heegeldamine. Viimistlemine.

Õpilane:

- 1) heegeldab põhisilmuseid;
- 2) kavandab omandatud töövõtete baasil väikese-mahulisi käsitööesemeid;
- 3) hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust.

Lõiming:

Kunstiõpetus - Kompositsiooni tasakaal, pinge, dominant, koloriit.

Materjalid (1 tund)

Tekstiilkiudained. Looduslikud kiud, nende saamine ja omadused. Lambavill.

Tegevused:

Õppefilm: lamba pügamine, villa töötlemine. Praktiline töö: tutvumine lambavillaga, lõngadega.

Õpilane:

Kirjeldab looduslike kiud-ainete saamist ja põhiomadusi

Lõiming

Loodusõpetus

Projektid

Nii käsitööd ja kodundust kui ka tehnoloogiaõpetust õppivad õpilased saavad valida kahe samaaegselt toimuva teema vahel (käsitööõpetaja viib läbi ühe valikteema, tehnoloogiaõpetaja teise).

Tegevused:

Tutvumine erinevate vilditud töödega, ajakirjade, raamatutega.

Praktiline töö: ümara pallikese viltimine, sellest kuuseehte kavandamine kasutades erinevaid kaunistusi – pärlid, tikkimispisted.

Õpilane:

- 1) leiab iseseisvalt lahendeid ülesannetele ning probleemidele;
- 2) kavandab ning valmistab omandatud töövõtete baasil väikesemahulisi käsitööesemeid.

Lõiming:

Loodusõpetus

Eesti keel – Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri). Nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine

Hindamine

Õpitulemuste omandamise hindamisel on oluline nii õpetaja sõnaline hinnang, hinne kui ka õpilase enda hinnang oma tööle.

Õppeülesande lahendamisel hinnatakse:

- kavandamist ja planeerimist (originaalsust, iseseisvust, oskust põhjendada tehtud otsuseid/valikuid);
- valmistamist (materjalide ja töövahendite kasutamise oskust, omandatud teadmiste kasutamist praktikas, tööohutusnõuete ja hügieenireeglite järgimist, iseseisvust, koostööoskust);
- töö tulemust (kavandatu õnnestumist, viimistlust/kvaliteeti, töö õigeaegset valmimist, esitlemise oskust);
- õpilase arengut, püüdlikkust, kodukorra täitmist.

Õppetöö diferentseerimine

Käsitöö kui loomingulise õppeaine puhul on diferentseerimine loomulik. Õpilaste võimed ja suundumused on erinevad ja nendega on võimalik arvestada. Osa õpilasi on loomingulisemad ja neile on huvitavamad toodete disaini ning leiutamise seotud ülesanded, aga on ka õpilasi, kes tahavad ja suudavad teha väga filigraanset ja korrektset tööd ning samas jäävad hätta töö kavandamisega. Õpetaja toetus ja hästi valitud ülesanded aitavad õpilasel arendada kõiki külgi, samas kogeda edu selles, milles ollakse tugev. Ühistööde käigus kujuneb ka õpilastel oskus üksteisega arvestada, märgata enda ja teiste tugevaid külgi ning üksteist toetada. Õpetaja saab suunata õpilasi valima jõukohast tööd, näiteks kui mõne õpilase käelised võimed on väga väikesed (selleks võib olla mitmeid, ka tervisega seotud põhjuseid), võib tema töö olla tehnoloogiliselt tunduvat lihtsam – näiteks koekirjalise kudumi asemel lihtsalt ripskoeline ese.

noore vajadusi iseseisvalt toimetulekuks tulevase tööelu ja koduse majapidamisega. Eesmärgiks oli ka vähendada õpilaste koduste tööde koormust, suunata õpetajaid aktiivsete õppemeetodite kasutamisele, pakkuda õpilastele rohkem oma huvidest lähtuvaid valikuvõimalusi.